

ויבאו כל איש אשר נשאו לברו (שם לה, כא) ולא כתיב כאן אשר נתן ה' זה כבר ה' משלהם, ומהו ענין נשיאות לב, פירש הרמב"ן, וטעם אשר נשאו לבו כי לא ה' בהם מי שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שיאמן בהם ידיו כלל אבל מצא בסבועו שידע לעשות כן ויגבה לבו בדרכי ה' לבא לפני משה ואמר לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר עכ"ל. הרי לנו איך שקטנים חכמה ע"י נשיאות לב בלא לימוד כלל, משום שהם ידעו מסוד המלוי, וידעו איך להכין עצמם כלפי כל סוד המלוי, בנשיאות לב, ובסתחן בה', כי בסתחן בה' זהו מדרכי קניית החכמה, כמו שאנו אומרים באהבה רבה, בעבור אבותנו שבסתחו כן — ותלמדם חקי חיים, זהו נשא לבם אותם בחכמה, ובאמת שענין זה של נשיאות לב בחכמה שכתב הרמב"ן, הוא בסתחן יותר גדול, ונשיאות לב יותר גדולה מלימד לים.

ענין זה של נשיאות לב הוא יסוד גדול בדרכי קנין החכמה, וכל דרכי היצר הוא רק להפיק פחד על האדם שלא יעפיל לעלות, אבל אל יבהילך יצרך, כי זה מדרך הנסילים, הרי בעולם המסחר, ענין זה פשוט לכל, והכל נזשאים את לבם, והולכים לעסוק במסחר באמונה היותר גדולה, ואומרים ה' יעזרני, ורק בחכמה נסמו המסילות, ומתפתחים מכל עסק רם, ונשואים עומדים על מקומם.

איתא במדרש (עין דברי ח) משל לב בני אדם שראו באר עמוקה מאד, הכסיל אמר איך אפשר להגיע למים, והחכם מקשר נימא לנימא חבל להבל עד שמיגע למים, כך החכם מחבר משנה למשנה, פרק לפרק, מסכתא למסכתא, עד שלומד כל התורה כולה, והכסיל בראותו גדול העבודה מיד הוא משתומם ונשאר עומד על מקומו אינו לומד כלום, אדמרר ז"ל ה' אימר ציור זה: דרכו של סוס כשרואה הר גדול הוא מתפחד תיכף ונשאר עומד עד לפני הליצו להתר, וכן הוא דרך הכסיל, הוא נשאר עומד עד קודם ההר, לו לא ה' מתפחד, וה' מנסה לילך הלאה, גם על ההר ה' עולה, זה כל עבודת היצר, להפיל פחד על האדם, שזה היפך בסתחן, בספר ברוך שאמר על ה' ציצית לאי מהראשונים, כותב בהקדמתו שקרא שם הספר, ברוך שאמר ע"ש המעשה, שבקטנותו לא ידע כיא ברוך שאמר, ה' הולך לבהכ"נ ומתפלל תמיד לפני ה', לפני ארון הקודש בבני, ה' אומר בהתחננו, ה' המזמור ברוך שאמר, עד שזכה ה' אותו, וה' חכם גדול, עד שנבנה בן הראשונים, חזיר ספר על הלכות ציצית, וע"כ קראו ברוך שאמר, — הרי לנו איך שקטנים חכמה מאמונה, והנה כשמבינים כן את דרך קניית החכמה, ע"י סוד המלוי, הנה באמת אין כלל עבודה אחרת כיא עדין, כותב על הגרי"ח מלחין, כשלא ידע איזה דבר הלכה, מה עשה? ההבונן ביראת ה', והתפלל לפניו ית', שאם דרך קנין החכמה הוא ע"י סוד המלוי, אז העבודה לזה הוא עדין, ומצינו בחז"ל (ברכות כח) תפלה בכניסתם לבהמ"ד וביציאתם, משום שזהו הדרך של קניית החכמה.

כתיב (שמות לא) ראה קראתי בשם בצלאל וגו', ו א מ ל א אותו רוח א' בחכמה ובחכונה ובדעת וגו', ואני הנה נתתי אתו את אהליאב וגו', ובלב כל חכם לב נתתי ה' חכמה, (ושם לה) ראו קרא ה' בשם בצלאל וגו', ו י מ ל א אותו רוח א' בחכמה ובחכונה ובדעת ובלב מלאכה, ולחשב וגו' ו ל ה ו ר ו ת נ ת נ ב ל ב ו, — גם להורות לאחרים, גם את זה נתן בלבנו — מ ל א אותם חכמת לב לעשות כל מלאכת וגו', (ושם לו) ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה וגו', והרמב"ן פירש על ראה קראתי בשם בצלאל וז"ל: אמר השם למשה ראה קראתי בשם ומשה אמר לישראל ראו קרא ה' בשם, והטעם כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים לא למדו מלאכת כסף זהב וישראל אבנים טובות ולא ראו אותם כלל והנה הוא פלא שמצא בהם אדם חכם גדול בכסף וזהב, ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג, כי אף בלומדים לפני חכמים לא ימצא בקי בכל האומניות כולם וכך ולכן אמר ה' למשה שיראה הפלא הזה וידע כי הוא מלא אותם רוח א' לדעת כל אלה.

התורה מלמדת אותנו בזה לדעת יסוד הגדול הלזה, שכל עניני החכמה שמשיג האדם, לא הוא הנהו המחכים, אלא אינו רק סוד של מלוי, שממלאים אותו בחכמה בחכונה ובדעת, וכל ענין הלימוד אינו אלא הכשרה, שמכשיר ומכין את עצמו כלפי סוד המלוי, שיהי ראוי להתמלאות ולקבל החכמה, וגם לאחר הלימוד אינו אלא ענין של מלוי שממלאים אותו, עד שיש אופן של מלוי שממלאים אותו בחכמה בחכונה ובדעת אף בדברים שלא ראה ולא ידע אותם מעולם, ואינו צריך כלל ללימוד, זה מסוד המלוי, עד היכן הוא סוד זה של מלוי, עד כדי כך שאמרנו חז"ל (שמ"ר מה, ה) וימלא אותו ולא זה בלבד אלא כל מי שנתעסק במלאכת הקשקש נתן בו הקב"ה חכמה ובינה ודעת שנאמר ויעשו כל חכם לב, ולא בבני אדם אלא אפילו בבהמה ובח"י שנאמר חכמה וחכונה בהמה, בהמה כתיב שנתנה חכמה באדם ובהמה, שכלפי סוד המלוי אין נפקא מינה, הכל שוים בזה, כששופע חכמה מסוד המלוי, גם בהמות וחיות מתמלאות חכמה, הכרה בענין זה של סוד המלוי, יוכל האדם לראות ממצבנו אנו שבאמת כשמתבוננים במצבנו הפחות, הרי מן הפלאים הכי גדולים הוא אם אנו מדברים בדבר חכמה קצת כענין, הרי זה פלא יותר גדול מאילו כל הימים דיו וכי' של ר"י בן זכאי, (סופרים פס"ז ה"ח) אין זה כיא מסוד המלוי, מחמת הבורא, שגם דרך עמודים, עצים ואבנים, יחזור ויעבור, יחזיר קצת והזרות של חכמה.

לאחר ידיעה זו שכל שפעת החכמה אינו אלא סוד של מלוי, שממלאים את האדם בחכמה בחכונה ובדעת, מתגלה לנו דרך חדש בקניית החכמה הכתוב בפרשה זו.

חלה 2 דליות יחוקאל

אמרו ז"ל [בילקו"ש ויקהל תי"ב]: וכל השבח הזה סתיון הוא בא משכנו של יהודה, זה שאמר הכתוב ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וכתיב וחיראן המילדות את האלהים ומה פרע להן הקב"ה: ויעש להם בתים כתי כהונה ומלכות יוכבד נטלה כהונה ומלכות שכרה משה ואהרן, ומה נטלה מרים שכרה חכמה שנאמר הן יראת ה' היא חכמה העמיד סנה בצלאל שה' חכם שנא' ואמלא אותו רוח אלהים, ע"כ.

חכמתו של בצלאל שעלי' אמרו ז"ל [תנחומא פקודי], ואף בצלאל שכנה אותו נשתכח לפני הקב"ה ולפני המלאכים, נשתכח בעליונים ונשתכח בתחתונים, שנאמר ראה קראתי בשם, והרי שנאמר עליו ספורש בתורה מה שאמרו ז"ל על אדה"ר שאמר עליו הקב"ה ראו ברי' שבראתי בעולמי ואפרינן בנמי [ברכות נ"ה]: ארי" א"ר יודע ה' בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ כתיב הכא ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובחכונה ובדעת וכתיב התם ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בחכונה וכתיב בדעתו תהוומת נבקעו, גלו לנו חז"ל סוד חכמה עליונה זו כי סקורה היא היראה ולא יראה של בצלאל בעל החכמה, אלא נקודה של יראה מכסה דורות שלפניו, והיא מעלת היראה של מרים שהיא האב שהוליד הכמת מעשה שמים וארץ של בצלאל, והו ששנינו אם אין יראה אין חכמה, וכא וראה עד היכן הוא משקל היראה שהרי דלנו חז"ל על היראה של יציאת מצרים של קריעת ים סוף וסוף תורה שנאמר בו למען תהי' יראתו על פניכם ולא צרפו לחכמה זו אלא היראה של וחיראן, כלומר כדאי היא יראה זו בלבד להוליד חכמה כזו, נמצא שיסודה של חכמת מעשה בראשית שעל ידה נבנה המטכחן היא היראה, הו אם אין יראה אין חכמה.

482 3 בית יעקב פרשת ויקהל

הענין הוא כי מלאכה המטכחן היה לוי קיבול להפסד הקדושה שש שאור השי"ת כזה העולם נלכך לנכול ולכלי קיבול שמלך ההפסדות אור השי"ת הוא אחר וליה אחר פניו מניח, אכן מלך הפיסה ארס השנה אור וחיים של השי"ת כפי הכלי שהארס מעמיד מלכו לקבל אורו ית' וכמו כשהחיים של השי"ת הוא בלורה ארס לו הוא כלי לחכמה ודעה ואורו חיים בעלמו כשהתגלגל נכנס בהכמה אין לה שום שכל וכח פעולה זו ר"חיה שהכל הוא כפי הכנת המקבלים איזה כלי מקורב להשי"ת לקבל מה חיים וכן מצינו נקשרת (שמות ל) איש אשר יעשה כמות להרים כה ונכרת ממתיו, ונכח לא היה הארסו ית' כפי הכלי רק כפי ההפסדות ולונו ית' למה יעש כרת אס לא נעשה הקשורת נכית במקדש כדיו, והרי הוא כתי שלא עשה כלל שהרי אין כה חיים כלל, וכן ההפסד בחון למה פשוט כרת הרי לא עשה כלל, אלא ודאי שכלי כה סיינו כמנין סמנים האלו יכול האדם להכיר מה החיים שיכנס בהקשורת ובדליות נחמא (מולין ז'), למה נקרא שמן כשפים שמכשין פמליה של מעלה, שהדבר הזה בעלמו אס הוא הכרה בלי רצון הוא מלא כוחמה, ולזה עונש כרת, אכן נכית במקדש הוא מלא רצון, הרי שכלי בעלמה יש לה כח גדול, וע"ז מורה זו הפרשה שכללאל היה יודע לעשות כלי כפי החיים של השי"ת ולא עשה מחלבה בלי ואל"ח נתן השי"ת כה חיים, רק כפי גרלה כלווי חיים החיים של השי"ת כן עשה הכלי וע"ז איחא (בנמרא ברכות נ"ב): יודע היה כללאל לצרף את האופיות שנבראו כהם שמים וארץ שה' יודע שכוו הכלי ישרה אור השי"ת בנוון זה, וכלי זה מקורב להשי"ת שיערה כה השי"ת בנוון אחר חכו לכל אשך ליה ה' חיינו כי עשה כלי כפי שרחה החיים חיינו כלווי מהשי"ת כן עשה הכלי שידע היה לעשות כלי שיהיה לה פחח שכלל פשע הפחח יומר אור השי"ת הנמלא כה ללך הפיסה ארס ולא ייכה נעלם מחפסת ארס רק חתן

שיבת הכותל" ירושלים לעילוי נשמת ר' לוי ב"ר משה כלאתי ז"ל

הפיסה לאדם בדברי תורה הנמלא בה. וכדאיתא בזה"ק (תרומה ק"ב.) ומאן איתו דא לדיק דאיתו יתיב בלא אל האו דהקרי אל עליון וכו' והוא לדיק כלל דכליהו סיה בערין. וכן איתא בזה"ק (פקודי רכ"ד.) משה ובללאל כחדא הוו משה לעילא ובללאל התחתיה סיומא דגופא כנפוא. וז"ל (רכ"ה.) משה פקיד ובללאל עביר לחווי ללא ברזא דגופא וסיומא דגופא וכו' כי בכל דבר נמלא בוונה וסודא ומלולא ומשה רבינו הוא הכוונה. ובללאל הוא העובדא והעובדא הוא כפי הכוונה והד"ת של משה רבינו כן בנה בללאל כגדס כלים שאלל משה נאמר (שמות ז') כי מן המים משימיו שהיה מופשט מכל הכוונות שהיה נמשך אחר רעון השי"ת בלי שום עיכוב ולא הולך אף לישוב הדעת כלל. שכחו ששכחנה הרעון כן נשחנה הוא ואפילו כשהרעון שנחמדש היה היפוך מהרעון המוקדם עכ"ל לא היה בו עיכוב כלל. והאין בכח שום אדם ואפילו מי שמוכן חמיד לעשות רעון השי"ת מ"מ לריכין להיות אללו מעט הכרח. אבל משרע"ה לא היה אללו שום הכרח וישוב הדעת כלל וכפי זה הרעון פשה בללאל את הכלים שכלי מורה על מדת המאוס ונבורה שבאמת גם הכלי הוא מלא ד"ת רק שיש בה נמאוס ונבורה שאינה רוצה להשפיע ולמסור מלמה להכנה הפיכת האדם לנדיש לה גוון של כלי שהד"ת בעלמא הם כש"כ (משלי ל"א) ותורת חכד על לשונה שמוברים ונוחמים עלמא להכנה הפיסת אדם וכלים הם בנבול שיראים למסור עלמא למפיסת האדם שחא יעשה האדם בהם ההיפוך מרעונו ית' שהסרון של מי שיועד ד"ת הוא גדול ממי שאינו יודע. לזה הם הולכים בלמאוס. ומ"מ כלים דקדושה אין שחמירים לגמרי אור השי"ת ורק הם לבושים שנמלכש בהם אור השי"ת וזה כמו מלאת שטל ידס יוכר אור השי"ת כש"כ - (תהלים י"ט) - מלות ה' צרה מאירת עינים ואף שהוא מלה ויש בה נבורה ולמאוס. עכ"ל מאירת עינים שנוספת עלמה למפיסת אדם ומסיימת לטוב שרק לרע היא מלמלת עלמה (שאם לא היה בה למאוס הייתה דברי תורה ממש) אבל לא לטוב. וההיה יודע בללאל לעשות כמה לעשותה כלי שהיה בה למאוס. שרע המלמא עלמה ולטובה מסיימת. ולזה נבחר שבט יהודה שאינם קשורים בשום מדה רק כפי שרעונו ית' כן ינטו. וכש"כ (תהלים ק"ט) השבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדומיך שאינו מוכרח להיות לגמרי כלי ולא לגמרי דברי תורה רק כפי שרעונו ית' כן עושים :

וזה הוא הענין שהיו שנים העושים מלאכת המשכן בללאל ואהליאב כי אחד לבדו לא היה יכול להוויא לפועל וההמחלה הייתה ע"י בללאל והגמר היה ע"י אהליאב כי בללאל היה מרוא דהו"א בחינת מלכות שהוא מאור הגנוז ומלודו ראה הפעולה כמו הליון שהיה למשרע"ה וכפי שראה עשיית משכן של מעלה כן עשה מלודו במשכן

של משה לכן לא היה יכול להיות על ידו המעשה קדושה לכל פרט ופרט מישראל כפום דרנא דיליה לפי שלא היה יכול להשפיל א"ע יטן שהיה קרוב להמאלי לזה לא היה יכול לפועל בהם שום השתנות ולזה נאמר בו (משא ל"א) ראה קראמי בשם בללאל ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובחבונה ובעדע וכל מלאכה לחשב מחשבות וגו' ואני הנה נחמד אתו את אהליאב בן אחיהמך למטה דן וגו' ובפרשת (ויקהל ל"ה) ראו קרא ה' בשם בללאל וגו' ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב וגו' והוא שנהויא לפועל הולך לשחק עמו את אהליאב שהוא הו' חלק מבללאל ולא היה קרוב כ"כ להמאלי כי אללו היה במעט הסתר והיה בכחו גם להעורר מההסתר לזה היה יכול להשפיל א"ע לתוך הבנת כל ישראל לכל חד כפום דרנא דיליה והיה פועל בהם השתנות אבל בללאל לא היה יכול להשפיל א"ע לתוך הבנת כל ישראל לעורר אותם ולפעול בהם השתנות יטן שהיה קרוב להמאלי לכן היה משתתף עם אהליאב במעשה המשכן כי עיקר היקרות בעוה"ז הוא מה שיכול האדם להשפיל ולהוריד א"ע לעורר אור מתוך חושך וכענין שאיתא במדרש הנחומא (נ"ו) כי מי בשחק יערך לה' ידמה לה' בבני אלים אמר הקב"ה אלו הייתי מבקש קרבן לא הייתי אומר למיכאל שהוא אללי להקריב לי קרבן וממי אני מבקש קרבן מישראל היינו שהמלאך אינו יכול להוריד א"ע לתוך ההסתר יטן שאינו בנוף בשר רק כלו אור לכן אינו יכול להקריב קרבן ורק הנארת אדם שהוא משתתף אור עם חושך שיש לו נפש ממקום גבוה ונאור בשר לזה יכול להוריד א"ע לתוך ההסתר ולעורר ולהאיר משם אור וזה הוא ענין הקרבת קרבן. ואף פתח המשכן היה משותף אור עם חושך שהעמודים היו מלופים וזה ווייהם וזה שהוא מקדשי הקדשים וארניהם נחשבת שהוא מקדושת חלר. וזה הוא הענין שהחכם היה לריך למחורגמן ואף שהחכם הוא העיקר אכן להוויא לפועל לתוך הבנת כל העם הו' מוכרח למחורגמן כי החכם היה אוצר בלשון הקודש שלא היה יכול להוריד א"ע כ"כ לתוך ההסתר ולפעול בשם השתנות. והמחורגמן היה מדבר לפני העם בלשון תרגום שהיה ממוע בין החכם ובין העם שאללו היה גם הסתר והיה בו כח להעורר מתוך ההסתר והשינה ולכן היה בכחו לעורר את העם ולפעול בהם וע"ז מורה מה שהיה המחורגמן מפרש דברי החכם בלשון תרגום וכענין דאיתא בלקוטי תורה להאר"י הקדוש (לך) שחדמה בנמטריו תרגום וכדאיתא בירושלמי (מגילה פ"ד כ"ה.) כשם שנחנה ע"י סרסור כך אנו לריכין לנהוג בה על ידי סרסור וכן היה הענין במעשה המשכן שבללאל היה החכם ואהליאב היה המחורגמן שע"י היה המשכן פועל בלב כל ישראל ונתקיים בה ולא ניכר שום לפני דל (ואי"ב לד) יטן ששיהם הולרכו למעשה המשכן ומשיהם יחד נגמד וילא לפועל לזה נחשבים יחד בללאל ואהליאב וכענין שאיתא בגמרא (סוטה מ.) ומאי נפקא לך מינה מיני ומיניה יתקלם עילאה :